

به نام خدا

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور
۲۷. بررسی اعتبارات و برنامه‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۰
در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

جمع اعتبارات امور آموزش و پژوهش ۱۶۰,۹۸۶ میلیارد تومان است که نسبت به قانون مصوب سال ۱۳۹۹ تقریباً ۵۷/۴ درصد رشد نشان می‌دهد.

اعتبارات هزینه‌ای فصل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ۱۲,۳۷۱ میلیارد تومان است که نسبت به قانون مصوب ۱۳۹۹، حدود ۴۷/۴ درصد رشد و در جمع کل اعتبارات جاری و عمرانی حدود ۵۰/۴ درصد رشد را نشان می‌دهد که نسبت به رشد اعتبارات فصل آموزش عالی (۶۳/۵ درصد) و فصل آموزش و پرورش عمومی (۵۷/۹ درصد) کمتر است. سهم اعتبارات هزینه‌ای فصل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از جمع اعتبارات هزینه‌ای امور آموزش و پژوهش ۸/۱۳ درصد است و سهم اعتبارات فصل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از جمع اعتبارات امور آموزش و پژوهش ۸/۱۶ درصد است این سهم در قانون سال ۱۳۹۹ در حدود ۹ درصد بوده که در لایحه سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است.

فصل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شامل ۳۰ برنامه است. دو برنامه این فصل به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مربوط نیستند و باید به فصول مربوطه منتقل شوند. این دو برنامه عبارتند از: برنامه ارتقای حرفه‌ای معلمان، برنامه تربیت معلم (تملک) و برنامه تربیت معلم (هزینه‌ای) که در مجموع ۱,۰۶۳ میلیارد تومان اعتبار برای آنها پیش‌بینی شده است که برای شفافیت اعتبارات فصل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید از اعتبارات این فصل کسر شود. با کسر این اعتبار از فصل فنی و حرفه‌ای سهم این فصل از امور به ۸ درصد کاهش می‌یابد.

رشد اعتبارات برنامه‌های فصل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی نوسان‌های زیادی را نشان می‌دهد. حداقل رشد مربوط به برنامه پژوهش‌های کاربردی فنی و حرفه‌ای (۱۲/۶٪) و حداکثر رشد مربوط به برنامه آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای و مهارتی غیردولتی است (۳۲۴ درصد). این برنامه مربوط به آموزشگاه‌های آزاد (بخش خصوصی) و قسمت اصلی

مشخصات لایحه

دوره یازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۳۰۰

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های

اجتماعی - فرهنگی

دفتر: مطالعات

آموزش و فرهنگ

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۷۳۲۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۹/۱۰/۱۳

رشد اعتبارات آن مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است. برنامه مسابقات بین‌المللی مهارت نیز از رشد ۱۹۸ درصد برخوردار شده است که نشان از توجه به این امر مهم دارد هرچند اعتبار این برنامه در سال‌های گذشته به قدری ناچیز بود که امکان حضور تعداد بسیار کمی از برگزیدگان و نخبگان مهارتی در مسابقات جهانی مهارت فراهم می‌شد.

بررسی و تحلیل اعتبارات دستگاه‌های اصلی ارائه‌کننده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

اعتبارات هزینه‌ای سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای حدود ۵۰/۴ درصد و در جمع کل ۵۹/۱ درصد رشد داشته است. اعتبارات هزینه‌ای دانشگاه فنی و حرفه‌ای ۴۱/۴ درصد و در جمع اعتبارات ۵۹/۴ درصد رشد داشته است. اعتبارات هزینه‌ای دانشگاه شهید رجایی ۳۸/۱ درصد و در جمع کل ۳۳/۴ درصد رشد داشته است. دانشگاه جامع در اعتبارات هزینه‌ای ۱/۲ درصد و در سرجمع اعتبارات ۱/۳ درصد رشد داشته است. مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی صنعت آب و برق در اعتبارات هزینه‌ای ۱۲/۸ درصد و در جمع اعتبارات ۱۳/۳ درصد رشد داشته است (این مؤسسه زیرمجموعه وزارت نیرو است و از کد ۱۸۰۲ مربوط به فصل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تأمین اعتبار می‌شود).

برنامه‌های ذیل دستگاه‌های ارائه‌کننده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای حاکی از آن است که غیر از دو برنامه (برگزاری مسابقات بین‌المللی مهارت و پژوهش‌های کاربردی ذیل سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای) که رشد بیش از ۱۰۰ درصد داشته‌اند مابقی برنامه‌ها رشد متوسطی داشته‌اند اما در راستای اجرای قوانین و اسناد بالادستی خصوصاً تحقق سیاست‌های کلی برنامه ششم (افزایش سهم آموزش‌های مهارتی در نظام آموزشی کشور) و قانون برنامه ششم (جدول ۱۲ ماده ۶۶) مبنی بر افزایش سهم دانش‌آموزان شاخه فنی و حرفه‌ای از ۳۸ به ۵۰ درصد و افزایش دانشجویان فنی و حرفه‌ای و مهارتی از ۲۰ به ۳۰ درصد) روند مناسبی طی نشده است. در حال حاضر تعداد هنرجویان شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش (آذر ۱۳۹۹) ۹۷۱,۲۸۵ هنرجو است که نسبت به کل دانش‌آموزان متوسطه دوم سهم ۳۵/۰۸ درصدی را شامل می‌شود. در سال اول برنامه (سال ۱۳۹۶) تعداد هنرجویان این دو شاخه ۶۲۵,۸۵۱ هنرجو و سهم آنها از کل متوسطه دوم ۳۴/۷۶ درصد بوده است. این آمارها نشان می‌دهد شاخص برنامه ششم توسعه مبنی بر سهم ۵۰ درصدی هنرجویان شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش از کل دانش‌آموزان متوسطه نظری محقق نخواهد شد. تعداد دانشجویان کاردانی دانشگاه فنی و حرفه‌ای از ۱۶۳,۸۱۳ دانشجوی کاردانی و ۲,۰۷۴۳ دانشجوی کارشناسی و جمع کل ۱۸۴,۵۵۶ دانشجو در سال ۱۳۹۶ به ۹۸,۷۸۶ دانشجوی کاردانی و ۵۲,۴۳۲ دانشجوی کارشناسی و جمع کل ۱۵۱,۲۱۸ دانشجو در سال ۱۳۹۹ رسیده است. این آمار نشان از کاهش کل تعداد دانشجویان این دانشگاه و همچنین کاهش سهم دانشجویان کاردانی و افزایش آنها در دوره کارشناسی دارد، درحالی‌که وظیفه اصلی دانشگاه ارائه دوره‌های کاردانی است. به‌علاوه نشان می‌دهد شاخص‌های جدول (۱۲) ماده (۶۶) نیز که افزایش دوره‌های کاردانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از ۱۹ به ۲۳ درصد و افزایش دوره‌های مهارتی و فنی و حرفه‌ای آموزش عالی از ۲۰ به ۳۰ درصد را مقرر کرده است محقق خواهند شد.

- در بررسی وضعیت دانشگاه فنی و حرفه‌ای علاوه بر کاهش تعداد دانشجویان باید به رشد ناموزون دوره‌های کارشناسی و کاهش دوره‌های کاردانی اشاره کرد، درحالی‌که این امر خلاف وظیفه اصلی دانشگاه که تربیت تکنسین است، می‌باشد. در حال حاضر ۶۵ درصد دانشجویان در دوره‌های کاردانی هستند و ۶۳/۵ درصد اعتبارات برنامه‌های آموزشی مربوط به دوره‌های کاردانی و مابقی به دوره‌های کارشناسی مربوط است.

موضوع مهم دیگر درخصوص دانشگاه فنی و حرفه‌ای وضعیت نامطلوب سرانه دانشجویان است. سرانه دانشجویان دوره کاردانی دانشگاه حدود ۵,۸ میلیون تومان و دوره کارشناسی ۶,۳ میلیون تومان است. درحالی‌که سرانه دوره‌های کاردانی وزارت علوم بین ۸ تا ۱۱ میلیون تومان، سرانه دانشجویان تربیت دبیر دانشگاه شهید رجایی ۹,۵ میلیون تومان، سرانه دانش‌آموزان فنی و حرفه‌ای در مناطق شهری ۷,۸ میلیون تومان و سرانه شاخه کاردانش در مناطق شهری ۸,۷ میلیون تومان است. این سرانه با توجه به کارکردهای خاص آموزش‌های فنی و حرفه‌ای خصوصاً نیاز به کارگاه، فضا و تجهیزات و با توجه به متوسط سرانه دوره‌های کاردانی وزارت علوم که تقریباً معادل ۹ میلیون تومان است ناعادلانه است و نشان می‌دهد اهداف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در حوزه تربیت تکنسین محقق نخواهد شد. ازسوی دیگر با انتقال دانشگاه به وزارت علوم به دلیل پرداخت حقوق و مزایای نیروی انسانی شاغل در دانشگاه طبق الگوی وزارت علوم، نیاز دانشگاه به اعتبارات هزینه‌ای افزایش یافته است، همچنین با تعیین تکلیف نیروهای حق‌التدریس که براساس قانون مصوب مجلس (بند «ذ» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه) انجام شده است لازم بود اعتبارات مربوطه در لایحه بودجه در نظر گرفته شود که متأسفانه انجام نشده است.

- درخصوص سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای نکته قابل توجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ انتقال اعتبارات هزینه اختصاصی سازمان به هزینه عمومی است. این درآمد به استناد بند «الف» و «ب» تبصره «۷۵» قانون بودجه سال ۱۳۶۲ (درآمد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های دولتی حاصل از فروش محصولات و تولیدات و یا ارائه خدمات در ردیفی تحت عنوان «هزینه‌های خاص آموزش فنی و حرفه‌ای کشور» منظور و مصرف آن از شمول قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات عمومی دولت مستثناست) همه‌ساله در ردیف اعتبارات اختصاصی قرار می‌گرفت.

- مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی صنعت آب و برق ذیل فصل فنی و حرفه‌ای از جمله مؤسسه‌های زیر مجموعه دستگاه‌های دولتی است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی حدود ۷۸ میلیارد تومان به‌عنوان کمک به این مؤسسه شده است که بخش عمده آن به جبران خدمات کارکنان مربوط است.

- وزارت آموزش و پرورش با پیش‌بینی ۹۱۳,۴۴۱ دانش‌آموز (هنرجو) در دو شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش برای سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بزرگ‌ترین نهاد ارائه‌کننده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی در کشور است. مبنای ایجاد شاخه کاردانش از ابتدا بر برون‌سپاری با همکاری سایر دستگاه‌ها بوده است. به دلیل عدم شکل‌گیری این تعامل، وزارت آموزش و پرورش در بسیاری از موارد ملزم به ایجاد کارگاه، تجهیزات و نیروی انسانی شده است، به علاوه همه ساله اعتباراتی هم‌جهت برون‌سپاری به این برنامه اختصاص پیدا می‌کند که در نتیجه اعتبارات لازم برای آن حتی از شاخه فنی و حرفه‌ای بیشتر می‌شود. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اعتبارات لازم برای برون‌سپاری ۹۵ هزار دانش‌آموز با سرانه ۱,۲۲۴ میلیون تومان پیش‌بینی شده است که این اعتبار علاوه بر سرانه دانش‌آموزی این هنرجویان است (۸,۷ میلیون تومان).

موضوع اجرای یک مهارت از جمله وظایف وزارت آموزش و پرورش است که باید هر سال برای ۵۰۰ هزار دانش‌آموز نظری اجرا شود و اعتبارات لازم برای آن پیش‌بینی شود اما تاکنون انجام نشده است.

در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ فعالیتی با کد ۱۸۰۱۰۳۲۰۰۲ مبلغ ۴۰۰ میلیارد تومان برای تجهیز هنرستان‌ها در نظر گرفته شد که تخصیص نیافته است در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ چنین فعالیتی وجود ندارد که به معنای حذف آن است. کمبود اعتبارات تملک سرمایه‌ای موجب کاهش کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌شود. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، ۶۰ میلیارد تومان اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای پیش‌بینی شده است. همچنین سهمی از منابع ردیف سرمایه‌ای ۱۸۰۱۰۲۲۷۰۰۰ با عنوان تأمین و تعمیر سیستم‌های سرمایشی، گرمایشی، تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی مدارس و هنرستان‌ها هم به این امر اختصاص خواهد یافت اما در نهایت این میزان اعتبار برای ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باکیفیت کافی نیست.

نکته مهم دیگر در خصوص هنرستان‌ها موضوع معافیت از پرداخت هزینه‌های آب، برق و گاز در سقف ریالی مشخصی است که بین وزارت آموزش و پرورش و دستگاه‌های ذی‌ربط تعیین می‌شود این سقف کفاف فعالیت‌های هنرستان‌ها را نمی‌دهد. این معافیت باید متناسب با عملکرد هنرستان‌ها تعیین شود.

- با تصویب و اجرای قانون نظام جامع آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای و مهارتی که به تشکیل شورای عالی فنی و حرفه‌ای و دبیرخانه ذی‌ربط و کارگروه‌های تخصصی منجر شده است برنامه امور راهبری شورای عالی فنی و حرفه‌ای ذیل فصل فنی و حرفه‌ای با کد ۱۸۰۲۰۲۹۰۰۰ مشخص شد لکن در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ اعتبارات آن صفر در نظر گرفته شد و در نتیجه در قانون مصوب سال ۱۳۹۹ حذف گردید در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نیز این برنامه با اعتبار صفر ذیل فصل فنی و حرفه‌ای قرار گرفته است که علت ایجاد و صفر بودن اعتبارات آن خصوصاً با توجه به وظایف محوله به دبیرخانه از جمله تدوین چارچوب صلاحیت حرفه‌ای، ایجاد مراکز سنجش و نظارت بر آنها و ... مشخص نیست.

- دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی که وظیفه اصلی آن تربیت دبیر فنی و حرفه‌ای است تا سال ۱۳۹۷ بخش عمده فعالیت‌های خود را به تربیت نیروی انسانی غیرفنی و حرفه‌ای اختصاص می‌داد اما خوشبختانه دو سال است در مسیر مأموریت اصلی خود قرار گرفته است (هرچند هنوز فاصله زیادی با آن دارد). در سال ۱۳۹۶ تعداد دانشجویان تربیت دبیری این دانشگاه ۷۰۰ دانشجو و تعداد دانشجویان کارشناسی غیرمهارتی و کارشناسی ارشد ۵,۶۷۵ دانشجو بوده است. در سال ۱۳۹۷ نیز تعداد دانشجویان تربیت دبیری ۷۷۶ نفر بوده است اما در سال ۱۳۹۹ تعداد دانشجویان تربیت دبیری با رشد خوبی به ۲,۶۲۳ دانشجو رسید و پیش‌بینی دانشگاه برای سال ۱۴۰۰ جذب ۳,۰۲۰ دانشجو با سرانه ۹,۵۳ میلیون تومان است. البته هنوز بیش از ۲,۴۰۰ دانشجوی کارشناسی، ارشد، دکتری تخصصی و فوق تخصصی و ۱,۲۴۰ دانشجوی نوبت دوم در این دانشگاه مشغول به تحصیل هستند که خارج از وظیفه اصلی دانشگاه

است. نکته قابل توجه در خصوص دانشجویان نوبت دوم این دانشگاه سرانه ۱۰,۵۶ میلیونی این دانشجویان است در حالی که علی القاعده باید از محل شهریه خود دانشجویان تأمین هزینه شوند نه آنکه سرانه‌ای بیش از تربیت دبیر بر دولت تحمیل کنند.

پیشنهادها

۱. جهت اصلاح سقف معافیت از پرداخت هزینه‌های آب و برق هنرستان‌ها متناسب با عملکرد آنها موضوع بند «ی» تبصره «۹» بعد از عبارت «سقف الگوی مصرف به روز شده» عبارت «مطابق با کارکردهای مدارس و هنرستان‌ها» افزوده شود.
۲. متناسب‌سازی و عادلانه‌سازی سرانه دانشجویان دانشگاه فنی و حرفه‌ای مطابق با میانگین سرانه دوره‌های کاردانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از سرجمع اعتبارات این دستگاه.
۳. تعمیم امکان استفاده از انواع تسهیلات مطروحه در تبصره‌های بودجه مربوط به مراکز علمی، دانشگاهی و ... اعم از فاینانس، چاپ و فروش اوراق مالی به همه مراکز دولتی ارائه‌کننده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با اصلاح بندهای ذیل:
  - تبصره «۱» جزء «ه» عبارت «منابع حاصله صرف مصارف مذکور در بند «ب» ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) می‌شود». جایگزین عبارت صرفاً برای تأمین و استانداردسازی سامانه گرمایشی شود. (در ماده (۶۵) قانون الحاق با توجه به نیازهای برنامه‌ای و منطقه‌ای موارد مصرف اعتبارات احصا شده است لذا باید این موارد در اعتبارات لایحه بودجه مورد توجه قرار گیرد تا اعتبارات با توجه به نیاز مناطق توزیع شود).
  - تبصره «۵» بند «ع» بعد از عبارت «فضاهای آموزشی، پرورشی» عبارت «و هنرستان‌ها» اضافه شود. با توجه به احصای موارد مصرف اعتبارات این جزء تبصره و نیاز هنرستان‌ها به تکمیل و تجهیز و ضرورت دستیابی به سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه مبنی بر افزایش سهم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بهتر است عبارت «و هنرستان‌ها» به این جزء افزوده شود.
  - تبصره «۹» بند «الف» بعد از عبارت «به دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی و پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری» عبارت «و کلیه مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای دولتی» افزوده شود. (توضیح: با توجه به درآمدزا بودن آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در همه سطوح اعم از رسمی و غیررسمی با توجه به قید تا سقف درآمد اختصاصی و با توجه به نیاز مراکز فنی و حرفه‌ای به به‌روزرسانی تجهیزات این عبارت افزوده شود).
۴. اضافه شدن عبارت «و هنرستان‌های» به بند «ط» تبصره «۹» بعد از عبارت «موضوع مقاوم‌سازی و خرید تجهیزات برای مدارس و هنرستان‌های روستایی»
۵. در تبصره «۳» بند «الف» بعد از عبارت مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای دولتی عبارت «و هنرستان‌ها» افزوده شود.
۶. در تبصره «۹» بند «واو» بعد از عبارت مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای دولتی عبارت «و هنرستان‌ها» افزوده شود.